

Komentarji k dnevnim dogodkom in vprašanjem

Ameriško časopisje je polno
vprašanj o prihajajoči diktaturi
Združenih držav. V kon-
kretnosti se ukvarjajo z nekakimi
predvidnimi ukrepi, ki naj pogla-
dajo pot Rooseveltovi admini-
straciji, da ne bo za vsako ma-
nost tekla pred kongres za
voljenje; predvsem hočejo iz-
javiti običajni "rep tape" in na-
zati tračnice, da bo nova ma-
nastela kot po loju. Vse to
sumljivo.

Velebankirji in veliki indu-
strijski magnati apelirajo na
kongresnike za najpogostejšo
akcijo. To se pravi:
dajte novi vladi čim večjo dik-
tatorsko oblast v mejah usta-
ve, da ne bo izgubljala časa, če
ljudje začeli kakšno neum-
no. Roosevelt je "safe and
sound" torej naj bo diktator!

Stališča velikega businessa
so zelo praktična. Privaten
kapital mora biti zavarovan!
"neumnost", ki bi jo za-
stavljali ljudje — na pri-
brižnost delavci in iz-
najmljevalci — mora biti
zavrnjena takoj v kalu. Demo-
kratija je lepa reč v normalnih
okoliščinah, toda ameriška politična
demokracija ni bila nikdar tu-
jarski demokraciji. Demo-
kratija mora služiti; če ne slu-
ži, smeti se jo znebiti!

Ustava! Tudi ustava je lepa
reč, ampak tudi ustava mora
biti. Dokler služi, je dobra.
Ona neha služiti, bodo stro-
pni patrioti prvi, ki jo po-
slovijo. V mejah ustave je tež-
ko prostora za politično dik-
tatorjo, toda zunaj teh mej je
končen prostor — in kdo bo
pravilno odločil, kje se meje?

Pravda, kaj se godi po Ame-
riki? Ustava določa precej pra-
vo državljanom. Med temi je
mednarodna pravica, da se ne
pogodi krivica nikomur
za zakonitega procesa. Tu
imamo konfiskacijo privatne
lastnine. V zadnjih treh letih
so konfiscirali ljudem težke
milijone dolarjev in propadli
ljudem v konfiscirali so zaslu-
žilo milijonov dolarjev — brez
kakega procesa. Kaj je zakon-
iti proces? Vse, kar store oni,
imajo moč! V Michiganu je
vener bančni diktator; nje-
va beseda je zakoniti proces
zakon za vse one, ki imajo
vse v bankah. In v Michiga-
nu je še vedno politična demo-
kratija, ampak ta demokracija
danes v službi finančnih dik-
torjev.

Ljudje, ki se razburja-
t zaradi prihajajoče diktature,
prijajajo malo pomisliti.
Zadnjem novembru je imelo
ameriško ljudstvo priliko, da iz-
bere, kar hoče imeti. Ljudstvo
zavrglo Hooverja in "njegovu"
in se izreklo za Roosevelt-
ovo in njegov "new deal". Če
ljudstvo zdaj dobi diktatorjo in
ne nesago, ki spada zraven —
dobilo bi to, kar je hotelo
imeti.

mi poudarjamo že leta in le-
ta, da med demokrati in repub-
likanci ni bistveno nobene raz-
like. Lahko so drugače obleče-
ni in imajo drugačne brke in
drugačno muziko, toda oboji ho-
je v eno cerkev k maši — obo-
molijo enega in istega boga
namona, ki poseduje in uprav-
lja kapital in določa, kaj
bodo navadni ljudje jedli
kdaj ne. V tem ni razlike.

Roosevelt je "safe and sane".
Predvsem bo služil velikim fi-
nancem in industrijskim mag-
natom, ker mora, če hoče ohrati
"ameriške institucije". Ako
je potrebna diktatura za ohrati-
te teh "institucij", je bo
Roosevelt "ustavno" serviral.
Je pozabite: kar naredi vlada,
je vse ustavno! Vse bo zakonito.

Če bodo ljudje, ki so volili
"new deal", spet godrnjali in
rekinjali, jih bo treba opozoriti,
da so si to sami izbrali in

ALI BO TEDEN- SKI DELOVNIK SKRAJŠAN?

Na podlagi poročila Mednarodne-
ga urada dela bi se brezposel-
nost zmanjšala od deset do 20
odstotkov, ako bi industrijske
države uveljavile 40 ur dela v
tednu

New York. — (FP) — Ako
bi bil mednarodni delovni teden
40 ur uveljavljen danes, bi v
Združenih državah takoj dobilo
delo 1,500,000 delavcev, v teku
enega leta pa okrog 4,000,000.
Brezposelnost bi se proporcij-
no znižala tudi v drugih državah,
vendar je danes svetovska Rusija
edina država, ki je adoptirala
delovni teden 40 ur. Od kapita-
lističnih držav se je samo Če-
koslovaška izrekla za skrajša-
nje delovnih ur, kar pokazuje
poročilo Mednarodnega urada za
delo, ki je bilo predloženo na
konferenci za skrajšanje delov-
nika, ki se je nedavno vršila v
Ženevi.

Najmanj polovica delavcev v
reprezentativnih državah — Dan-
ska, Švedska, Nemčija, Franci-
ja, Velika Britanija, Italija,
Poljska, Estonija in Amerika —
dela več kot 40 ur v tednu, med
tem ko je na milijone delavcev
lačnih in brezposelnih.

V poročilu je rečeno, da bi od
deset do dvajset odstotkov de-
lavcev v vsaki industrijski državi
dobilo delo, ako bi se delovni
teden skrajšal na 40 ur. Da je
adoptiranje krajšega delovnika
ne samo zaželjeno, temveč tudi
praktično, je bilo dokazano na
konferenci v Ženevi, katere so
se udeležili reprezentanti 34
držav.

Kako naj se uveljavi 40 ur de-
la v tednu? Konferenca v Ženevi
je sklenila predložiti svoja
poročila svetovni ekonomski
konferenci in mednarodnemu de-
lavskemu biroju Lige narodov,
dasi je malo upanja, da bi ka-
pitalistične države adoptirale
krajši delovnik.

Leon Jouhaux, glavni tajnik
Francoske delavske konfederali-
cije, je na konferenci v Ženevi
argumentiral, da krajši delov-
nik sam na sebi ni nikakoli reme-
dura. Ako se delovnik skrajša,
je treba zvišati mezde, kupno si-
lo mas, drugače se situacija ne
bo izboljšala.

Edino sovjetska Rusija se lah-
ko smeje poskusom za skrajša-
nje delovnega časa na 40 ur v
tednu. Ona ga je že uveljavila,
ne da bi znižala mezde, in Rusija
je edina država, v kateri je
brezposelnost nepoznana.

Spet trije ubiti v Nemčiji

Berlin, 27. febr. — Pri več-
rajšnjih izgrelih na volilnih shodih
so bile tri nadaljnje osebe u-
bite in 27 ranjenih. Dva fašis-
ta sta bila ubita in pet ranje-
nih v Wuppertalu, kjer so komu-
nistični streljali na fašistične de-
monstrante. Komunistični dnev-
nik "Die Rote Fahne" je Hitler-
jeva vlada ustavila za šest te-
dnov. Dalje je bil ustavljen ne-
ki katoliški list.

Švedska vlada resignirala

Stockholm, 27. febr. — Šved-
ska vlada, katero je vodil Jans
F. Hunders, vodja kmetске
stranke, je v soboto podala o-
stavko, ko ji je zbornica dala ne-
zaupnico, ker ni hotela sodelovati
z radikalnimi strankami.

izvolili. Sami so to hoteli! Na
to ne smemo pozabiti. Ljudje,
delavci in farmarji, so imeli
priliko, da si izsekajo pot iz kri-
ze s tem, da enkrat za vselej
preseka zlotvorni obroč finan-
čne in industrijske avtokracije.
Tega niso storili in zdaj naj no-
sijo posledice.

Liga pripravlja ekonomski bojkot

To bo prvi korak za ukrotitev
Japonske. Amerika soglašala s
sklepom Lige. — Japonska of-
enziva v Jeholu napreduje po-
časno

Ženeva, 27. febr. — Skupšči-
na Lige narodov je pooblastila
odbor 21 članov, da se obrne na
vse članice Lige, Združene dr-
žave in Sovjetsko unijo za orga-
niziranje ekonomskega bojkota
proti Japonski. Predvsem bodo
skušali ustaviti vsako izvažanje
orožja in municije na Japonsko.

Ameriška vlada je že v sobo-
to obvestila tajništvo Lige nar-
odov, da se strinja s obzidbo
japonske politike v Mandžuriji.
Sovjetska Rusija še ni odgo-
vorila.

Peiping, 27. febr. — Japonske
čete prodirajo zelo počasi v pro-
vinci Jehol. Niti tretjine te pro-
vince še niso zasedli. Zelo jih
ovira silen mrz pod ničlo. Ki-
tajske vesti se glase, da Kitajci
ponekod ustavljajo Japonsce, dru-
god se pa umikajo iz "strategič-
nih ozirih." Doslej imajo Kitaj-
ci vsega skupaj okrog tisoč mrt-
vih; koliko je Japoncev ubitih,
še ni znano, domneva pa se, da
jih bo približno 600.

Vladna preiskava peona- že je ustavljena

Senatni odsek se izrekel proti
nadaljnjim aropriacijam

Washington, D. C. — (FP) —
Na pritisk senatorja Townsen-
da, načelnika odseka, ki ima
kontrolno nad vladnimi izdatki,
so se člani odseka izrekli proti
appropriacijam za nadaljevanje
federalne preiskave peonaže med
zamorskim delavci, ki so upo-
sleni pri reguliranjih delih ob
reki Mississippi.

Pred dobrim letom sta dva re-
prezentanta Ameriške delavske
federacije preiskavala delovne
razmere med zamorskimi delav-
ci in objavila fakto o peonaži.
William Green, predsednik fe-
deracije, je potem predložil te
fakte odseku za delavske zade-
ve. Ta je potem poslal nekega
armadnega častnika na lice me-
sta, da preišče situacijo. Čast-
nik se je mudil tam samo dva
dni in nato poročal odseku, da
so obdolžitve o peonaži neuto-
meljene. Pri tem je ostalo, ker
kongres ni podvzel nikake akcije.

V stvar je potem posegla Na-
rodna asociacija za napredek
zamorskega ljudstva. Poslala je
svoje preiskovalce v delavska so-
torišča. Ti so potem objavili po-
ročilo in fakto o peonaži. Poro-
čilo je ustvarilo škandal, kar je
napotilo senatorja Wagnerja, da
je predložil resolucijo, v kateri
je zahteval federalno preiskavo.
O tej resoluciji je Townsendov
odsek te dni neugodno poročal in
se izrekel proti trošenju vladne-
ga denarja za financiranje pre-
iskave. Ker bo sedanji kongres
kmalu šel v pokoj, je gotovo, da
zadeva sploh ne bo prišla na
dnevni red.

NOVI PREDSED- NIK ZA INFLA- CIJO DENARJA

Biznis bo skušal oživeti z večjo
bondno izdajo, pravi senator
Glass. Ljudje pričeli skrivati
zlato

Washington. — (FP) — Glav-
ni vzrok, da senator Glass iz
Virginije ni hotel prevzeti po-
nujanega zakladniškega tajni-
štva, je to, ker se ne strinja z
Rooseveltom o vprašanju inflaci-
je. Roosevelt je baje naklonjen
inflaciji. Glass pa je proti.

Svojo opozicijo je zopet na-
glasil pri razpravi o Costigan-
La Follettevi predlogi za usta-
novitev novega sistema vladne
pomoči brezposelnim in polmili-
jardne aropriacije v to svrhu.
Glass se je pri tej debati pridru-
žil starogardnikom in svaril
kongres pred vsako aropriaci-
jo, ker "vsaka občina, ki drži
nase, lahko skrbi za svoje brez-
poselne." Če bi kongres pristal
na zahteve za večje aropriaci-
je, bi bila v 60 dneh porabljena
vsa zlata rezerva, je argumenti-
ral Glass.

Costigan-LaFolletteva predlo-
ga je bila poražena in sprejet
Wagnerjev osnutek, ki določa
nadaljnjih 315 milijonov za po-
dpiranje brezposelnih potom po-
sojil državam. Costigan in La-
Follette sta predlagala, naj vse
breme nosi zvezna vlada.

Glass je presenetil senatorje
— in tudi bankirje — ko je po-
vedal, da je Roosevelt naklonjen
inflaciji. Namerava jo izvesti
potom večje bondne izdaje, ki bi
nosila dva in pol odstotka obre-
sti in dosorela v petih letih. Ne-
ki Rooseveltov svetovalec je nje-
ga (Glassa) vprašal, kaj on mi-
slil o tem. Rekel je, da je nove-
mu predsedniku povedal, da je
proti temu, ker se mu stvar ne
vidi izvedljiva oziroma, ker po-
meni inflacijo. Namignil je tu-
di, da vsled tega ni hotel spreje-
ti zakladniškega tajništva.

Iz njegovega govora je jav-
nost tudi prvič zvedela, da so
ljudje pričeli grabiti in skrivati
zlato. V nekem mestu so vlagat-
elji v enem dnevu zamenjali
tri milijone papirnatega denar-
ja za zlato, katerega so dali v
varnostne shrambe. Drugi dan
je bila vsota še večja. Vse to iz
strahu pred inflacijo, je poudar-
jal senator Glass.

Da se izogne še večjemu kao-
su, bo vlada morala v bližini bo-
dočnosti zavzeti definitivno sta-
lišče. Če se v deželi pojavi več-
je gibanje za vnovčenje menice
za zlato, bo to popolnoma para-
liziralo ves denarni sistem. In-
flacija bo tedaj neizogibna, da-
si prepozna. Ob ustoličenju bo
moral Roosevelt jasno povedati,
kaj namerava storiti, drugače se
bo negotovost še povečala.

Cermak ima pljučnico

Miami, Fla. — Čikaški šupan
Cermak se še vedno bori s smr-
jo. Poleg drugih komplikacij se
je v nedeljo pridružila še pljuč-
nica.

Fašistični puč na Dunaju se pripravlja

Francoski socialistični list je dobil informacije, da name-
ravajo avstrijski in madžarski fašisti skupno navaliti
na rdeče mesto, ki jim je silen trn v peti. Za tem pu-
čem stoji Italija, ki skriva oborožuje madžarske
fašiste!

Henry Ford pograbil ban- ke v Michiganu

Osvajal je dve največji banki v
Detroitu. Bančna panika v
Ohlu in Indiani

Detroit, Mich. — Henry Ford,
avtomobilski magnat, si je pri-
svojil dve največji banki v De-
troitu. Vložil je vsoto \$8,250,000
svojege privatnega kapitala in s
tem je prekupil vso glavnico
dveh novih bank, ki sta se orga-
nizirali na finančnih razvalinah
First National banke in Guard-
ian National Bank of Commerce.
Novi banki sta prevzeli vloge
prejšnjih zavodov in pravita, da
bosta za enkrat izplačali 30%
vložnikom.

Ford je prišel "na pomoč"
bankama, ko so detroitaki ban-
kirji in veliki vložniki zaman
iskali ishoda iz finančnega moč-
virja, da reorganizirajo prisade-
ti banki. Korporacija za rekon-
strukcijo financ v Washingtonu
je objavila posoditi brez malega
sto milijonov dolarjev s pogo-
jem, da se banki reorganizirata,
toda nihče ni mogel dati potreb-
nega kapitala. Končno je stopil
vmes Ford in dal ves kapital.
Zdaj sta banki njegovi.

Cleveland. — Sedem bank v
Clevelandu in pet bank v Akro-
nu je naznanilo, da do preklica
ne izplačajo več ko pet odstot-
kov od vlog.

V Daytonu, O., je mestni ko-
misar razglasil "bančni praz-
nik" za tri dni.

Indianapolis. — Tukajšnje
banke so naznanile, da bodo iz-
plačevale le pet odstotkov od
vlog.

Kansas City. — Štiri tukajš-
nje banke, med katerimi so naj-
starejše in največje v mestu, so
se združile, da se rešijo pred po-
lomom.

New York. — V zadnjem te-
dnu je 19 bank zaprlo vrata v
Združenih državah. Skupaj je v
tem letu propadlo 348 bank s
skupno vsoto vlog okrog 195 mi-
lijonov dolarjev.

Rusija ustavila uvažanje strojev

Moskva, 27. febr. — Sovjet-
ska vlada je ustavila importira-
nje strojev, ki se lahko izdeluje-
jo doma. S tem odlokom je bilo
ustavljenih za 20 milijonov rub-
ljev tujezemskih strojev, ki so
bili naročeni za rabo na držav-
nih farmah. Ustavljene so tudi
tuje lokomotive, železniški va-
goni, dvigala, motorji, genera-
torji, senalke in oprema za pla-
že. — Dalje je sovjetska vlada
naznanila, da bodo vse kolekti-
ve in državne farme dobile žit-
no seme iz državnih skladišč.

Pariz, 27. febr. — "Populaire,"
glasilo francoske socialistične
stranke, je objavila senzacional-
en članek, v katerem razkriva
načrte avstrijskih, madžarskih
in italijanskih fašistov za puč
na Dunaju. List pravi, da se je
tešiče fašistične ofenzive pre-
maknilo v Avstrijo, odkar je Hi-
tler zasegel vlado v Nemčiji.
Zdaj se vse fašistične sile kon-
centrirajo za okupacijo Dunaja,
ki je ves čas po vojni pod kon-
trolo socialistov.

Italija še dalj časa pomaga pri
pripravi na dunajski puč s tem,
da pošilja orožje in letala na O-
grsko. Nihče ne ve, koliko orož-
ja je že smuknilo skosi Avstri-
jo v roke madžarskih fašistov,
ki so tesni zavezniki Italijan-
skih.

Ogrska vlada ni še nikdar i-
mela toliko špiunov in provoka-
torjev v Avstriji kot jih ima dan-
es. V načrtu je, da se čim prej
izvoze civilna vojna v Avstriji,
namreč oborožen konflikt med
"helmwehrovi" in socialisti. Ta-
koj nato prekoračijo bante ogr-
skih fašistov avstrijsko mejo s
namenom, da pomagajo svojim
avstrijskim zaveznikom prema-
gati socialistični "Schutabund"
in okupirati Dunaj. Istočasno
nameravajo madžarske fašisti-
čne bande zastrašiti čehoslovaško
mejo.

Vai ti manevri se imajo priče-
ti v nekaj tednih. Na Ogrskem
so že formirali centralni vojaški
transportacijski komitej in vla-
da je že zadnji mesec postavila
ves poštni, telegrafski in telefon-
ski sistem na vojaško bazo. Vla-
da je tudi še militarizirana;
vsem ministrstvom so dodeljeni
vojaški oficirji.

Nekaj čez dva milijona plače v dveh letih!

Bankir "zaslužil" \$2,446,519 l.
1928 in 1929 — več kot 2000
delavcev

Washington. — (FP) — Charles
F. Mitchell, predsednik National
City Bank of New York in Na-
tional City Co., ki je bondna
tvrška prve, je leta 1928 in 1929
"zaslužil" \$2,446,519 — toliko
kot dva tisoč delavcev z letno
plačo \$1,226, kar je bil povpreč-
ni zaslužek ameriških delavcev
tiste čase.

To veliko vsoto je prejel kot
plačo in "komišen". Mitchell je
bil pozvan pred senatni bančni
odsek, da pojasni, zakaj je v de-
faltu za eno milijardo bondov,
katere je postavila na trg Na-
tional City kompanija.

Senator Couzens, ki bi rad
reformiral svojo multimilijon-
narske kolege, mu je rekel, da
je te vrste biznis in pa take
"plače" glavni vzrok za današ-
nje razmere. Mitchellu, ki se je
radi tega počutil užaljenega, je
priskočil na pomoč senator
Goldborough, ki je Couzensu
rekel, da ni vmešavanje v "o-
sebne zadeve" na mestu.

Če bi se bil Mitchell hotel o-
pravičevati radi svoje fantasti-
čno visoke plače, katero si je
seveda določil sam, bi bil lahko
rekel, da ni on v tem oziru nič
slabši kot so drugi uradniki.
Charles M. Schwab od Bethle-
hem Steel korporacije je tudi
prejemal nad milijon dolarjev
letno kot plačo in "komišen". Ko
je zadeva prišla v javnost, je
imel na strani vse večje časopi-
se, ki so trdili, da taka plača ni
prevelika, za visoke uradnike ve-
lekorporacij radi izrednih
zmožnosti. Danes pa je znano,
da so s to svojo "zmožnostjo"
privedli deželo v največjo krizo.

Prizor s farme Walterja Crozierja v Haskinsu, O., ki je bila pogrnjena na boben zaradi zapad-
lega dolga \$800. Sedanjji farmarji so pa sami kupili farmo za \$1.90 in jo dali nazaj lastniku. Tako
farmarji delajo danes po vsej Ameriki.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Memorandum: za Združene države (aven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$8.00 na leto, \$1.50 na četrti leta; za Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$9.75 na pol leta; za in-cestivo \$9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Gene oglasov po dopovedi. — Skopisati se ne vratajo.
Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-58 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v klepetu, na primer (Jan. 31, 1932), poleg valnega imena za naslovno pismo, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravilno, da se vam list ne ustavi.

Domača drobiž

Grilčeva afera spet v ospredju

Chicago. — Zagonetni umor Geo. Carla, ki je bil 18. julija 1932 ustreljen v ozadju svoje grocerijske prodajalne, 2511 S. Crawford ave., je zdaj razjasnjen, kakor so poročali čikaški listi v ponedeljek zjutraj. Policija je aretirala štiri moške, ki so baje priznali dejanje. Ti so: John Milošič, Joseph Fess, Edward Veselka in Ivan Grilec, svak umorjenega. Ponovno je zapletena tudi vdova Vera Grilec, ki pa naj, da je bila zraven. Kot poročajo listi, je Milošič izpovedal, da je on aranžiral umor, Fess pa je aktualni morilec. Šlo je za delitev zavarovalnine v vsoti \$15,000, katero je oskrbel Carlov svak Ivan Grilec, Milošič — star je 50 let — je pa imel namen, da se poroči z vdovo. Fess pravi, da je dobil \$800 za umor.

Proces proti Virantovim morilcem

Petersburg, Ill. — V soboto je država zaključila svojo evidenco v procesu proti trem deputiranim, ki so obtoženi, da so z brutalno "tretjo stopnjo" ubili alovenskega rudarja Martina Viranta v zaporu v Pekinu. Prvi korak zagovorništvu je bil, da je predlagalo, naj sodnik zavrne predloženo evidenco, česar pa sodnik ni storil. Obravnava se nadaljuje ta teden.

Umri v umobolnici

Frontenac, Kans. — V umobolnici je umrl Albin Benedikt, star 44 let in doma iz Studencev pri Trbovlju. Bil je izvrsten pevec. Zapušča ženo, sina in hčer.

Samomor

Bridgeport, O. — Tu se je ustrelil Peter Resman, član društva št. 13 SNPJ. Bil je neozdravljivo bolan in to ga je pognalo v smrt. Zapušča ženo in rejenko.

Nagla smrt

Steelton, Pa. — Naglo je umrl Martin Zlogar, po domače Silvarjev, star okrog 50 let in doma iz Vidoličev pri Metliki. Bil je predsednik društva št. 42 KSKJ. Tu zapušča ženo, šest otrok in dva brata, v Chicagu pa sestro.

Smrt v Montani

Butte, Mont. — Tu je umrl John Anzele, star 49 let in doma iz Podkraj. V Ameriki je bil 33 let in zapušča ženo, štiri sinove in dve hčeri, v starem kraju — v Šiški pri Ljubljani — pa sestro.

Dva člana umrla

Livingston, Ill. — Društvo št. 96 SNPJ je pred kratkim izgubilo dva zvesta člana. Prvi je umrl Frank Pavliha, star 43 let. V Ameriki je bil 32 let in zapušča starše, dva brata in tri sestre. Drugi je umrl Frank Domček, star 52 let. V Ameriki je bil 28 let in zapušča ved bratov in sester. Oba sta bila samca. Drugi je bil pokopan civilno.

Pionir umri

Cleveland. — V Newburghu je umrl Frank Novak, po domače Andrejčev, star 49 let in doma iz Korinja pri Tratu, ki je bil eden prvih naseljencev tamkaj. Zapušča ženo, šest sinov in tri hčere.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Težave agitatorjev

Sharon, Pa. — Pred par dnevi sem čital, da je Joseph Snoj zapustil bolnišnico in odšel na svoj dom; zdravje se mu povojno vrača. Veseli me, brat Snoj, da si na poti okrevanja, samo pazi, da se ti bolezen ne povrne.

Tudi jaz sem se hudo prehladil med potovanjem in moral sem biti deset dni doma v goriki postelji. Danes (23. febr.) se vrnem na agitacijo po Penni in povsod bom agitiral za Prosveto in Proletarca. Ko sva 5. februarja z Langerholcem pregledala seznam Proletarčevih naročnikov v njegovi naselbini, sem videl, da so vsi obnovili naročnino.

Agitatorji in zastopniki listov moramo pač pogumno prenesti vse krize in težave. Napadajo nas bolezni, banditje in kar je še — in menda le zato, ker delamo za napredne liste. Citam, da so banditje napadli Jankoviča v Clevelandu.

Kaj vse moramo početi! Is nekaterih krajev nas napadajo v javnosti, drugje privatno s psokami. Vse to zaradi tega, ker zastopamo napredne delavske liste in organizacije. Nekateri bi najrajši videli, da bi se danes vrag vzel vse napredne liste, vse napredne organizacije in njih potovalne zastopnike — in potem bo krize konec. Tako pravijo naši napadalc.

Mi pa smo veseli, da zastopamo napredne delavske liste! Ne srajamujemo se v javnosti nastopiti proti vsakemu nasprotniku. Poglejmo Barbiča, Uleta in mnogo drugih, ki se ne ustrašijo nikogar in krepko nadaljujejo svoj boj za pravično stvar. Torej kogar veseli napadatelj, naj kar pride, ampak pokazati mora, da je sposoben sukati uma svetli meč. Jaz sem bil nevtalen v strankarskih rečeh, toda odlej ne bom molal na napade. Nekdo mi je enkrat povedal, da ga vzame tri ure, predno spiše dopis — kar je slabo znamenje sposobnosti.

Vsi nazadnjaški listi imajo svoje potovalne zastopnike, ki po naselbinah hujekajo proti nam in intrigirajo na vse načine. Nekateri se celo drznejo povedati, da žele pogin največji in najmočnejši alovenski organizaciji. Vsa taka živjanja moramo poslušati in odbijati. To je naša naloga. Naprej za napredno stvar!

Anton Zidanšek.

Rudarsko gibanje

Livingston, Ill. — Pisec teh vrstic ni še star, vendar ima več kot 32 let rudarskega trpljenja za seboj, med temi je kakih sedem let v deželi nemškega Miheina. Zadnje čase vidimo v Prosveti malo polemike glede Progresivne unije med Johnom Langerholcem in nekaterimi dopisniki iz Ill. Trdim pa, da omenjeni dopisniki Johna Langerholca ne razumejo pravilno. Jaz vidim in čutim, da Langerhole je mož na mestu, ko želi novi uniji popolen uspeh. On samo opozarja, naj se čujemo tehničnih napak, kakršne so se v prošlosti dogodile in se znajo še zgoditi — to je vse.

Zalostnega smeha je vredno to, ker nekateri dopisniki trdijo, da je poloma v uniji kriv Lewis sam. Fakt je, da posamezna oseba ne more napraviti nič; morajo imeti pomagajoče, ako hočejo voziti. Pošljimo danes socialističnega predsednika v Washington, ali mislite, da bo on kot ena oseba lahko obrnil državo v drugo smer? Odgovor je, ne! Lewis ima pomagajoče in ti so razni raketirji in veliki operatorji na premogovnem polju.

Približno tako je pisal Langerhole, a ga je par dopisnikov porinilo v Lewisov tabor? Smešno!

Jako bistro oko ima Frank Podboy. V svojem zadnjem dopisu piše resnično in jedrnat in tako je prav. Progresivna unija dobro napreduje, a njena hrbenica je ženska organizacija "Women's Auxiliary", katere predsednica je Agnes Burns Wleek, korajžna in marljiva voditeljica. Odločilni boj Progresivne unije v Illinoisu pride 1. aprila tega leta, ko med njo in operatorji poteče pogodba. Ka-

kor je znano, je Lewis od U. M. A., katere pogodba bi isti čas potekla, kar naprej podpisal na svojo roko, ne da bi jo dal svojim članom v razpravo. In tako bodo operatorji z Lewisovo pogodbo skušali operirati v senči deputiranih v milice!

Izgledi pa so, da bodo 1. aprila vsi illinojski rudarji čvrsto stali rama ob rami za svoje pravice in zmaga je gotovo. Operatorji se silno bojijo nove unije radi njenega radikalnega programa, ki je obašren in skuša objeti rudarje vsega sveta. Ko si uredimo v Illinoisu, potem bomo podali solidarno roko rudarjem v drugih državah. Zidati moramo premisljeno, kamen na kamen, in zmagali bomo tako gotovo kakor je solnce na nebu. Morda jaz in ti čitatelj ne bova tega dočakala, ali zavedala se bomo, da smo storili svoje delo in dolžnost. Za Lewisom in drugimi delavskimi fakirji bo zgodovina kmalu pisala žalostne spomine.

Anton Wleek.

Nova "matl Jones" — Duhovščina proti rudarjem

Springfield, Ill. — Par besed priznanja našli novi Mother Jones, ki se hrabro bori med progresivnimi rudarji v Illinoisu. To je Agnes Wleek, predsednica W. A. of P. M. U., ženske pomočne organizacije Progresivne rudarske unije. Večkrat je že javno nastopila in v svojih govorih neustrašeno razkriva požrešnost in krutost kapitalistične družbe, ki skuša izprežati iz ubogih trpinov, kolikor največ more, v plačilo mu pa vrže par drobtin s preobložene mize. Kadar se ta trpin zdrži in zahteva, kar mu gre, tedaj je ogenj v strehi. Vse je proti njemu.

Tako je tudi v tem boju, ki ga danes bijejo rudarji v Illinoisu. Tudi duhovščina je v službi kapitalizma in proti rudarjem. Tukajšnji škof Griffin, ki zagovarja Johna Walkerja, je pred kratkim opsoval rudarske trpine, da so zabiti. Pozabil je, da brez rudarskih grošev ne bi bilo njegove krasne palače in cerkve v Šesti ulici. Pozabil je tudi, da je precejšnje število rudarjev, ki jih on danes psuje, črpalo svojo "izobrazbo" v njegovih katoliških šolah. Zakaj jih niso bolje izobrazili?

Tako je, dragi trpin! Upam, da se bo v tem boju, ki traja že enajst mesecev, marikateri tukajšnji delavec, ki je prej verjel v "višjo moč in pomoč" onih, ki znajo lepo govoriti in žive od njegovih žuljev, zadržal in se otreseel dogem, ki so le okovi za njegovo pamet. Pomagal si bom sam in — bog ma bo pomagal!

Držimo se nauka: Kadar iščeš svojih pravic, pokonci glavo nosi! Ponižnika ves svet tepta in črti. Zahtevaj, nič ne prosil! — P. M. U. of A. trdno stoji. Vaa čast onim, ki stoje v prvih vrstah! Ne omagajte, zmagajo bo naša! Trd je boj, bo pa zmagala naša.

Razmere v okraju Franklin so neznosne. Pred par tedni so Lewis in njegovi podrepaniki preprečili sejo progresivnih rudarjev in pretepli ter razglašali ženske. Mrs. Agnes Wleek je

pa ženske pripeljala v Springfield pred governorja Hornerja in zahtevala je preiskavo in kaznen za kršitelje civilnih svobodščin.

Naj še omenim, da slovenska skupina W. A. of P. M. priredi "party" ali zabavni večer na pustni večer, to je v torek 28. februarja. Povabljeni so vse članice v belih oblekah, ki so simbol P. M. A. Hodile smo na seje blizu in daleč, na piketne linije in pomagale smo na ta ali oni način. Zakaj se ne bi enkrat tudi zabavale skupaj? Torej ne pozabite priti 28. februarja v dom ob osmih zvečer. Zabava bo samo za ženske. Nič se ne bojte, ne bo nam dolg čas! Ribničanka.

Pripomba uredništva. — Šli-ko nove "matere Jonesove" nam morda preskrbi Federated Press, ki nas zalaga z raznimi slikami iz delavskih bojev. Potrpite!

Stara zadeva

Milwaukee, Wis. — V Prosveti z dne 20. feb. odgovarja Jos. Ule na Spartakov dopis od 10. feb. in omenja tudi klub št. 37 JSZ. Med drugim piše, naj Spartak pove, zakaj Ule ne spada več h klubu št. 37. Ker mi je stvar znana in ako Ule želi, da tudi javnost izve, zakaj ne spada h klubu, lahko enkrat stvar pojasnim. Imam še račun kampanje mestnih volitev in tudi pismo, ki ga je pisal klubu. Če bi bil Ule nekoliko manj naiven, bi se lahko vsa afera rešila pri klubu in bi mu ne bilo treba čez eno leto pričeti v javnosti meštati, kar smo smatrali, da je že vse pozabljeno.

Piša nadalje, da je bil dvakrat nagnan s klubove seje. To ni resnica. Resnica pa je, da je Ule v obeh slučajih sam zapustil sejo, ko se ga je hotelo zaslišati glede računov dotične kampanje.

Toliko v odgovor zaenkrat, če pa bo treba, se še pogovorimo nadalje. —

Frank Polčnik, tajnik kluba št. 37 JSZ.

Bi radi več ...

Bellingham, Wash. — Novic nimam posebnih. Delamo malo bolj zdej, ker brez kurjave v tej zimi je težko obstati. Letošnja zima, kakor povsod, je hujša tudi tukaj. V Bellinghamu smo imeli parkrat sneg, a po hribih ga je še. Tukaj je en premogokop, ki uposljuje okoli 250 ljudi v majni in zunaj. O zaslužku in delu ne bom pisal, samo to rečem, da se delo težko dobi.

Pri društvu št. 493 SNPJ smo pasivni. Ni nazadovanja, a tudi napredka ni. Veliko zanimanja je, kaj bo prihodnja konvencija naredila. Eno je gotovo: Vsem ne bo ugodila. Na prošli seji smo imeli največ razprave o smrtninskem skladu. Večina članov je za to, da se uvede dvajsetletno zavarovanje in da se članom posodi v potrebi na njihove certifikate. Drugi priporočajo, da se članom izplačuje njihova nabrana rezerva ali obresti v posmrtninskem skladu. Koliko in kaj se bo moglo v tem vprašanju ugoditi članom v tej depresiji, je stvar izvedencev.

Večkrat ališim, da inšuranc kompanije dajo te in one ugodnosti. Kaj je tako dobrega, jaz ne vem, a vem eno, in to je: Iz svojega šepa ne dajo nič. Če kaj želijo, nekje vzamejo. In dobre

inšuranc kompanije tudi dobro računajo. Tistim pa, ki pravijo, da inšuranc kompanije dajo večje ugodnosti, priporočam, da gredo k svojemu sosedu, ki je mogoče zavarovan pri nji, da si vse zabeleži in dajo v Prosveto, da bomo mi vsi, ki čitamo Prosveto, videli koliko je resnice pri tem. Če res dajo več za manj, sem jaz prvi, ki bom pustil jednoto. Prosim pa, da tukaj ne mislim državne zavarovalnine, pri kateri sem zavarovan (state insurance), ki je ne štejem v privatne inšuranc kompanije. — George Gornik, tajnik društva 493.

Poročilo in zahvala

Bingham Canyon, Utah. — Seja odbora prizadetih vsled požara se je vršila 29. januarja. Odbor je poročal, da je prejel od Jugoslovanske katoliške jednote \$25 in od Slovenske svobodomselne podporne zveze \$25 v pomoč prizadetim rojakom. (Kakor že poročano v časopisih, je požar uničil slovensko naselbino v Bingham Canyonu na 8. septembra 1932.) Denar se je razdelil s sporazumom društvenih zastopnikov v zadovoljstvo vseh prizadetih. Izrekamo srčno zahvalo za pomoč prizadetim, obenem za zahvaljujemo Hrvatski brataki zajednici, Slovenski narodni podporni jednoti in Srbskemu narodnemu savezu za založenje aasementa prizadetim članom.

Slovenski pomočni odbor, Anton Težak, tajnik.

Vprašanje Prosvete

Elizabeth, N. J. — Prosveto kot dnevnik so največ razširili zastopniki in tajniki društev, ne tisti, katerim je tako hudo pri arcu, če dobi zastopnik ali tajnik borih 20%, posebno še, če je član jednote kot zastopnik Prosvete nezmožen za kakšno delo, kot je na primer član in zastopnik Anton Zidanšek. Mislim, da on kot zastopnik in drugi zastopniki in tajniki so več dobrega storili za dnevnik Prosveto kot pa oni, kateri dobivajo list Prosveto za 3/4c namesto 2c za številko, medtem ko takšni naročniki plačajo dnevno za angleške kapitalistične časopise po 3c in ob nedeljah pa po 10c za "funnies".

Priporočam prihodnji deseti redni konvenciji, da Prosveta zopet začne izhajati dnevno in na sedmih kolonah. Za vse naročnike naj bo Prosveta kot dnevnik \$6, za člane SNPJ pa \$4.80 na leto, ali 2c za številko. Kdor ima za kapitalistične časopise — ali strup — 3c do 10c za izdajo, Prosveto bi pa dobil rad za pol centa, zraven se pa še spodika na tistih borih 20%, katere zasluži zastopnik ali tajnik, naj ima tudi za Prosveto. Te besede veljajo tistim, kateri bi tako radi videli, da bi Prosveta kot dnevnik prenehala. Imajo denar za angleške časopise od 3c do 10c, nimajo pa 2c za Prosveto. — Andy Spragar.

Vabilo na zabavo

Eucled, Ohio. — Daai je vse nekako klavirno in potrto zaradi mizerije, katere vlada še precej časa, vseeno se bo vršila prireditve v našem SD domu, ki jo priredi gospodinjski odsek SDD dne 5. marca v nedeljo. Kakor vaelej, bo tudi sedaj izvrstno postreženo gostom. To bo takosvani "balloon dance" in šaljiva pošta, tako da bo mnogo šale in zabave, posebno za mlade. Začetek ob 7:30 zvečer. Ker ome-

njeni odsek dela direktor Dom, to je za kuhinjske in ge potrebščine in udobnosti potrebujemo še veliko to se vabi cenjeno članstvo drugo občinstvo, da se po nosti odzove in s tem po simpatije do gospodinjskega seka za njihov trud, potrpnost in delo, katero vrši pri. Pridite pogledat, kar upa boste gotovo storili in nap davorano dne 5. marca zve SDD na Recher ave.

Matthew Debevec, tajnik

Vnetja in nesoljna

Sol, beljakovine, maščobe, ogljikovi hidrati

Znani fiziolog in raziskovalec vršanja prehrane prof. Noorden govori v neki strojni medicinski reviji o vplivu osoljene hrane na vnetja. Vsem ugotavlja, da je ta diete za te bolezni samo na, nikakor pa ne zdravilo, prinaša vsaj v prvem obolajlanje. So pa vnetja, vnetje slepiča, ki jim zdrav sploh ne koristi, ker se njo hitreje nego učinek po v ljeni hrani.

V splošnem ne zadostuje odtegnemo telesu sol, temveč moramo vsaj v začetku obolenja odtegniti tudi beljakve in maščobno hrano v ogljikovim hidratom. Sol, med, sadje, neosoljeno pecivo itd. se dajo tudi uživati brez soli. Posebno hod k čisti sadni dieti v rednih presledkih je zelo kovit in takšno dieto je mti praktično za neosoljena, je količina soli v sadju pravi silno majhna. Te vrste to priporoča prof. Noorden drugim za nosni kataris jem, za kronični brinhalis tar, za določena vnetja slis obeh, želodcu, črevesju, itd.

Po novih raziskovanjih, ako telo sploh ne potrebuje liko kuhinjske soli, kakor čajno mislimo in jo kot anov vsekakor preveč es.

KLOROV PLIN — ZDRA

Novovrstno lečenje vnetja srednjem ušesu

Graški zdravnik dr. M. bock je izumil nov in hile, čin zdravljenja silno neru vnetja v notranjem ušesu. Zdravljenje obstoji v tem, clientu iz majhnega gazomet gumasti cevki spusti klorov v notranje uho. Pacient pred usta in nosom s sodov topino prepojeno gazo, ki plinu dostop v dihala. Vsa edura traja 10 do 20 sek, pacient nima po njej nobe prijetnosti, razen malo le občutka v notranjem ušesu odstavijo cevko, zamajajo entu uho in pacient obliči nekoliko minut, da pride vse klotičke notranjega ušesa.

Uspehi s to metodo so ročilu dr. Moesbocka nar presenetljivi. Plin uniči v krajšem času vse glivice, vzročajno gnitje v ušesu, v ni primerov je zadostovalo bolniku vplihali plin do do trikrat, ozdravel pa polnoma še čez teden dni. kašajoč dosejanje izkušnje, ašeh trajen. Baš zaradi to začeli to metodo preizkušati pri podobnih obolenjih. bi bili razumljivi, saj se plin pogostoma rabi kot fekecijsko sredstvo, a če je ni ubijal tisoč ljudi, zakaj opravi tudi z bacili?

Grafična delavskih stanovanj v Danskem

Copenhagen. — Danska kateri načeljujejo socialisti najmočnejša stranka, je la načrte za zgraditev 17 ekih stanovanjskih hiš v mesta. Stanovanja za 300 lla bodo moderna. Prej stal tri milijone danskih (8820,000).

Chicago spet proti p

Chicago. — Voditelji komitije so se ponovno na federalno korporacijo sojilo. V okraju Cook je 200,000 družin na pomanj in paug tega je čen 30,000 ekih brezposelnih in brez hiš ali stanovanj. Če se hiše ne bodo zgradile, bo 30,000 ljudi brez hiš.

Societna figura na konju in s perjanico na kapi je japonski mikado (cesar) Hirohito. Ne more ni pomagati — njegova pot drži na ruskim carjem.

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

rusiteljsko delo op

V okolici Ormoža je v letih 1931 in 1932 pogostokrat govorilo in vaelej je bilo jasno, da gredo za požig. Petim posestnikom so pogoreli razni objekti, da so ti bili skupaj za blizu pol milijona.

Umrla sta: v Ljubljani v bolnici davčni kontrolor iz Prevalance France Ramor, v celjski bolnici 41 letna posestniškova žena Teresija Hrapotova z Ločice pri Polzeli.

Američan Rowland je izdelal

Chicago. — V 12 okrajih, 1 zalagajo Chicago z mlekom, 1 zadolženih nad polovico farma- 1 jev s prvo vknjižbo in 77% far- 1 marjev pa ima posojila na kr- 1 ve. Brez dolga je torej le 2- 1 mlekarskih farmerjev od sto.

izdaja svoje publikacije in d
povezavo sli Prosveta na hori
tar potrebuje agencije svoje
dravstev in zdravstva in na pro
gande svojih idej. Nihakar p
ne ni preročanje drugih po
pornih organizacij. Vseba o
gustotnosti ima obliko svo
ginske. Torej agencijevidi čep
je namena drugih podporn
organizacij in njih dravstev
ne ne politike leta Prosveta

Ameriška armada se neprestano pripravlja. Na sliki je vojak s strojnico na motorejniku, ki lahko nenadno pridrvi in pokosi vso piketno linijo ...

ŽELEZNA PETA

Socijalni roman — Prevel Ivan Vuk.

Jack London:

Od nekod, daleč na južnem delu, je udaril na uho zamolkel zvok neke eksplozije. To je bilo vse. Nato zopet mir. Vendar so se ulični dečki ustrašili in so poslušali, kakor mlada divjačina za zvokom. Vežna vrata vseh hiš so bila zaprta, izlozna okna zakrita. Videlo se je pa mnogo policistov in čuvajev. Tu in tam je držala avtomobilska patrulja plačancev po ulicah.

S Hartmanom sva si bila edina, da je nepotrebno javiti se pri lokalnem šefu tajne službe. Glede na dogodke, ki se bodo vršili, bova opravičena, to sva vedela. Zato sva se obrnila k velikim delavskim četrti na južni strani, v nadi, da prideva z nekaterimi našimi sodrugami v stik. Prepozno. Vendar ne moreva tiho stati in biti nedelovna v teh strašnih tihih ulicah. Kje je bil Ernest? Bilo je čudovito. Kaj se je godilo v mestih delavskih kast in plačancev? V trdnjavi?

Kakor v odgovor na moja vprašanja se je dvignilo mogočno rjovenje, ki je bilo vsled daljave zamolkelo in se od strela do strela povečevalo.

"Trdnjave," je rekel Hartman. "Bog bodi milostiv trem polkom."

Pri enem križišču ulic zapaziva v smeri k nekemu hlevu silen stebel dima. Pri drugem križišču sva videla proti zapadni strani več takih stebrov dima. Nad mestom plačancev sva zagledala velik balon. V tistem trenutku se je razletel in padel kot goreča razvalina na tla. Nisva znala kakšna je vsebina te zračne tragedije. Nisva mogla razločiti, ali je bil balon zaseden od sodrugov ali od sovražnikov. Nekaj šum je prihajal na uho, kakor ropotanje ogromnega kotla iz daljave. Hartman je rekel, da je to ropotanje strojne in avtomatičnih pušk.

Se vedno je bilo mirno tod, kjer sva midva šla. Nič se ni dogajalo v naši bližini. Policisti in avto-patrulje so šle mimo in pol ducata ognjenasnih brzalk, ki so, kakor se je zdelo, šle s pogorišča. Nek častnik je iz avtomobila vprašal nekaj nekega ognjenasca in midva sva slišala odgovor:

"Ni vode. Razrušili so vodovodne cevi." "Mi smo uničili vodovod," je vzkliknil Hartman razburjen. "Ako mi zmoremo to pri pripravi, posameznemu, nezrelemu poskusu, kaj naredimo še le pri splošnem vseobčnem naporu v celi državi?"

Avtomobil s častnikom, ki je vprašal ognjenasca, se je odpeljal. Naenkrat se dvigne oglašajoče tuljenje. Avtomobil je zletel treskajoče s človeškim tvorom v zrak in padel kot razvalina s razbitimi trupli na zemljo.

Hartman je bil vzradočen.

"Tako je prav, to je dobro," je ponavljal šepetajoče. "Proletariat dobi danes svoj pouk, ali tudi nasprotniki dobi svoje!"

Policisti so pribežali na kraj nesreče. Tudi nek drugi avto s patruljo je obstal. Jaz sama sem bila kom omamljena. To je bilo nenavadno. Kako se je zgodilo? Nisem znala, čeprav sem gledala tja. Bila sem tako zmedena, da sem komaj opazila, da so nakujo policisti zadržali. Naenkrat sem videla, da je bil eden od policistov pripravljen, da ustrelj Hartmana. Ali Hartman je ostal hladen in dal pravo geslo. Policist se obotavlja, spravi nato revolver in slišala sem nekatere nejevoljne opazke. Bil je zelo jezen in preklinjal vso tajno službo. Trdil je, da je vse vedno v redu, medtem ko mu Hartman z dobro igranim bajno policijskim ponosom objasnjuje nespretnost policije.

V tistem trenutku sem zvedela, kako se je zgodilo. Okrog razvalin je stala grupa ljudi in

dva človeka sta se trudila, da dvigneta ranjenega častnika v drugi avtomobil. Naenkrat se je polastila vseh panika in razleteli so se z divjim krikom na vse strani, medtem ko je ranjeni častnik ostal sam. Zmerjajoči policist zraven mene je zbežal, istotako pa tudi Hartman in jaz, zakaj in kam, nisva vedela. Prevzeta sva bila od iste groze, kakor ostali.

V resnici se ni nič zgodilo, ali vse je našlo svoje pojasnilo. Zbežavši možiki so prišli osupli nazaj in ves čas gledali bojazljivo k hišam z mnogimi okni, ki so dvigale svoje navpične stene na obe strani ulice. Iz enega izmed tistih mnogostevilnih oken je bila vržena bomba. Ali iz katerega? Druga bomba ni sledila, nego samo njen strah.

Opazovala sva okna. Za njimi čaka mogoče smrt. Vsaka hiša je lahko bila barikada. Tako se vodi boj v velikih mestih. Vsaka cesta je bila klanec, vsako poslopje gora. Nismo bili mnogo različni pred našimi predniki vkljub avtomobilom.

Na nekem oglu zadeneva na neko žensko. Ležala je na trotoarju v mlaki krvi. Hartman se je sklonil in jo preiskal. Jaz sama sem se vsa izmučena obrnila v stran. O, veliko mrtvih sem videla še tisti dan, ali vse klanje me ni tako presunilo, kakor to nesrečno truplo, ki je ležalo pred mojimi nogami zapuščeno na cesti.

"Prestrel prsi," je rekel Hartman. V naročju je držala, kot bi imela otroka, svezjen tiskovin. Celovito v smrti se zdi, se ni hotela ločiti od vzroka njene smrti. Ker, ko se je Hartmanu posrečilo odvzeti svezjen, sva videla, da je bil letak tiskan z velikimi črkami. In ta letak je bil proklamacija revolucionarjev.

"Sodružica," sem rekla.

Ali Hartman je preklinjal samo "Železno peto" in šla sva dalje. Pogosto sva bila ustavljena od policistov in patrulj, ali naše geslo nama je dajalo prosto pot. Iz oken niso več padale bombe. Zadnji, ki so hodili še po ulicah, so zginili in mir v najini neposredni bližini je bil čim dalje globokejši.

Ali ogromen kotel je kipel v daljavi dalje. Zamolkelo rjovenje eksplozij je prihajalo od vseh strani na najina ušesa in stebri dima so se dvigali vedno bolj preteče k nebu.

23. Ljudstvo brez dna

Naenkrat se je vse spremenilo. Razbuljivi trepet je bežal po zraku. Avtomobili so drčali mimo, dva, trije, ducati, in v njih sedeči so nam kričali svarila. Eden od avtomobilov je naredil divji lok in v tistem trenutku, ko je oddiral, se je razletela bomba in spremenila cesto v veliko jamo. Videla sva, kako je policija, bežeč v stranske ulice izginila. Čutila sva, da je nekaj groznega na pohodu. Slišala sva naraščajoči šum tistega.

"Naši vrli sodrugji grede," reče Hartman.

Videla sva načelo njih kolon, ki je napolnjevalo vso ulico. Zadnji vojni avtomobil je odletel nazaj. Avto se je za trenutek ustavil ravno poleg naku. Vojak skoči ven in nese zelo previdno nekaj v rokah in položi nato z isto previdnostjo na tla. Nato zbeži nazaj v avto in oddirja za prvi ogel ter izgine. Hartman zbeži k predmetu in se skloni čezenj.

"Ne dotikajte se," svarim.

Vidim ga, kako naglo dela z rokami. Ko se je vrnil k meni, je stal znoj na njegovem čelu.

"Uničil sem bombo," je dejal. "In to še o pravem času. Vojak je bil nespreten. Določil jo je za našo sodrugo, ali ni ji dal dovolj časa. Prehitro bi eksplodirala. Sedaj pa sploh ne bo eksplodirala."

(Dalje prihodnjik.)

Fatmino pismo

Orientalna novela

Hasan Hilmi je bil pisar. Toda ne pisar pri odvetniku, tudi ne na občinski upravi, temveč je bil pisar vsakogar, pisar na cesti. Na nekem vogalu glavne trga je pod obokom visoke hiše stala njegova nizka mizica, zraven nje sta bili pa razprostrti dve preprogi: na eni je sam čepel, na drugi so pa čakali preprosti ljudje, ki niso bili več pisanih in jim je Hasan za nekaj piastrov sestavil pisma.

Hasan Hilmi je bil mlad, in kadar ravno ni imel dela, je gledal za deklicami, ki so hodile mimo. Ena izmed njih mu je bila posebno všeč, zakaj bila je lepa kakor dragulj. Dostikrat jo je videl, kako je šla, oprtana s celovito lončenih vrčev na dolgi palici, čez glavni trg tja kjer so lončarji prodajali svojo robo.

Ko je nekega dne spet prišla mimo, sključena pod težo vrčev, je Hasan stopil k zalemu dekletu in mu brez besede snel tovor.

"Zelo priazen si, Hasan," se je zasmejala deklica.

"Ali me mar poznate?" je vprašal mladi mož.

"Seveda te poznam, Hasan Hilmi si, tisti, ki za denar piše ljudem pisma."

"Od tebe za tako delo nikoli ne bi zahteval denarja."

"Hvala ti, ker pisanju res nisem všeča."

"Alah bodi zahvaljen, da se ga nisi naučila."

Kmalu po tem pogovoru je deklica prišla k Hasanu.

"Ali mi hočeš napisati pismo?"

"Komu, lepota moja?" je ves vesel vprašal mladi mož.

"Nekomu, ki ga zelo ljubim."

"Kako mu je ime, globoka moja?"

"Ali je potrebno, da ti to povem?" je vprašala deklica in zardela.

Hasan Hilmi je krivo razumel njeno rdečico. Misli si je: mene ljubi, samo sram jo je odkrito povedati. Naglas je pa dejal:

"Seveda moram vedeti, zakaj pismo je treba vtekniti v ovitek in nanj napisati, za koga je. Le tako lahko pošta pismo odpravi. Nu, zdaj pa povej, kako mu je ime, ki ga ljubiš?"

Deklica je zaprla oči in odgovorila v svoji nepokvarjeni nedolžnosti:

"Ime mu je Jedi Abduraman."

Za Hasana Hilmi je bilo to zelo grenko spoznanje.

"Kaj? Jedi Abduraman?" In hripavo je vprašal: "Kje pa je?"

"Leto dni je že v Ankari v veliki vojašnici."

"Torej vojak je," je zamrmral Hasan. "Nu, kaj bi mu pa rada pisala?"

"Piši Jedi Abduramanu, da ga zvesto čakam, zakaj on edini prebiva v mojem srcu; prosim ga, naj me osreči in naj prav kmalu pride domov, kajti oče je privolil, da me vzame za ženo. In Jedi Abduraman naj brž odgovori; njegovo pismo bom pritisnila na čelo in na srce."

Hasan Hilmi se je spomnil besed iz korana: Nepošten človek napravi iz resnice, kakor bi trenil laž. In tedaj je prijel Hasan Hilmi pero v roke in napisal:

"Jedi Abduraman, da veš, nič več te ne čakam, ker ljubim drugo. Ne napravi me nearečne in se ne vrni, kajti moj oče te ne mara za zeta. In na moje pismo nikar ne odgovarjaj ... Fatma."

Ko je bil Hasan s pismom gotov, ga je spravil v ovitek. Napisal je nanj naslov in pismo izročil deklici.

Pismo je šlo svojo pot in čez dva dni in pol so ga v Ankari izročili Jedi Abduramanu, ki je tamkaj služil vojake.

Jedi Abduraman pa ni znal pisati ne brati in se je zato obrnil na svojega rojaka Halila Ibrahima, narednika stotnje, in ga vprašal:

"Kdo mi pošilja to pismo?"

Bodi tako dober in preberi mi ga."

"Fatma ti je pisala," je odgovoril narednik in pismo najprej sam zase prebral.

"Fatma!" je vzkliknil Jedi Abduraman. "Fatmo neskončno ljubim, in če mi v tem pismu piše, da me ne mara, potem — pri Allahu se zakolnem — se ustrelim."

Besede svetega korana, ki pravijo: Nepošten človek napravi iz resnice, kakor bi trenil laž, se konča s dostavkom: toda pošteni človek napravi iz njegove laži spet resnico.

Narednik Halil Ibrahim o tej resnici ni imel pojma, toda ker je bil pošteni, je prebral Jedi Abduramanu ravno nasprotno od tistega, kar je bilo v pismu. Takole je bral na glas:

"Dragi moj Jedi Abduraman, da veš, do konca življenja te bom zvesto čakala, zakaj ti edini prebivaš v mojem srcu. Napravi me srečno, Jedi Abduraman, prosim ga, štiritedenaski dopust in vrni se domov, sprejela te bom z odprtimi rokami. Moj oče je že privolil, da se z menoj poročim, zato brez odloga odpiši, ali še bolje, pridri osebnost k tvoji ljubeči te Fatmi."

Bataljonski poveljnik Bimbashi je dovolil štiritedenaski dopust, toda Abduraman ni šel sam domov, tudi njegov rojak, narednik, je šel z njim. Po eni strani, ker si je mislil: Če pustim Jedi Abduramanu, bi se utegnlo zgoditi, da bi dal še komu drugemu pismo brati, in potem bi izvedel resnico, po drugi si je pa mislil: Na noben način ne more škodovati, če govorim s Fatmo in z njenim očetom.

Toda do tega ni prišlo, zakaj komaj je stopil z Jedi Abduramanom v hišo Fatminih roditeljev, je deklica vsa sijoča že planila svojem Jedi Abduramanu okoli vratu in ga obsula s poljubi.

"Kaj se je neki zgodilo?" se je začudil narednik. "Samo ljubezen in vdanost vidim. Ali so mar zli duhovi pismo obrnili? Toda zlih duhov ni, samo zli ljudje so." In je vprašal Fatmo:

"Kdo ti je napisal pismo za Jedi Abduramana?"

"Hasan Hilmi," je odgovorila deklica. "Njegova miza stoji na glavnem trgu, pod obokom one velike hiše."

"Nu, ta bo dobil od mene izdatno zaušnico," si je mislil narednik, in še tisto uro je svoj načrt izvršil. In pripeljal je Hasanu zaušnico, a tako, da mu je hkratu prilepil lažljivo pismo na lice.

"Alah ima prav," je zastokal Hasan Hilmi, ko je bil sam in si je drgnil oteklo lice.

"Nepošten človek napravi iz resnice, kakor bi trenil laž, a pošteni človek napravi iz njegove laži spet resnico."

Nesramno

Vengar sedi v gledališču. Za njim se pogovarjata dva zakonca o vseh mogočih stvarih. Vengar molči, čeprav vse v njem kipi. Naposled se pa le obrne in reče silno vljudno:

"Oprostite, toda človek ne razume niti besede!"

"Saj vam tudi nič mar, kaj s svojo ženo govorim!" dobi za odgovor.

RADA BI IZVEDELA

za moja dva prijatelja Mike in Mary Cavič: pred 25 leti smo bili sosedje v Lovellville, Ohio. Njih zadnji naslov je bil San Pablo, Cal. Rojake prosim, če kdo ve za njun naslov, da mi to naznani, ali ako bosta pa sama to čitala, naj se javita na moj naslov: "Mary Merschak, 1117 Canal st., La Salle, Ill. — (Adv.)"

RAD BI IZVEDELA

za naslov Justina Grubič, njega zadnji naslov je bil v Hamilton, Ontario, Canada. Ako kateri rojakov ve, za njegov naslov prosim, da mi istega naznani, ali pa naj se sam prijavi na naslov: Anton Javornik, P. O. Box 185, Livingston, Ill. — (Adv.)

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Srečen zakon

Zgodba, kakršno doživite le v Ameriki. — Napisal H. Riebau

I.

"Praviš, da nisi srečen?" je vprašal Tom. "Mnogokratni milijonar si, poročil si se z Miss Ameriko, osemnajstletnim dekletom, angelom od zunaj in znotraj — in nisi srečen?"

"Petdesetnik sem že," je zamrmral Allan Stew, "dolgočasen sem, star in —"

"Nezmisel," je Tom zmajal z glavo. "Več psihologije v zakonu, Allan! Viti ti moraš groze in strahu, da te ne izgubi — in vse bo spet v redu."

"A kako?" je Allan nabral obrvi.

"Pojdi z menoj", se je zasmel Tom, "pokažem ti recept."

II.

"Halo!" je zavpil Allan Stew. Sofer je ustavil, segel z roko nazaj in hotel odpreti vrata avtomobila.

Toda Allan Stew je odmahnil z roko. "Izstopite!" je velel.

Sofer je izstopil.

"Stvar je ta", je dejal Allan Stew, "Ali bi hoteli zaslužiti 50 dolarjev?"

Sofer je priklimal.

"Ob četrt na osem zvečer," je povzel Allan Stew, "boste stali s svojim taksijem pred hišo št. 14 na Conway-Streetu. Vstopila bo moja žena. Peljajo jo boste po Conway-Streetu do Holway-Square. Malo pred Holway-Squarem se bom vrgel pred avto. Zavri boste in tri centimetre pred mojo glavo ustavili. Razumeli?"

Sofer se je zarežal.

"Prav", je priklimal. "In zakaj?"

"To vam nič mar", je odsekal Allan Stew. Potem je vzel iz žepa petdeset dolarjev.

III.

Avto drvi po Conway-Streetu. Proti Holway-Square. Ob Holway-Squareu stoji Allan Stew. Ko je voz le še kakih petdeset metrov od njega, se vrže na tla. Dve, tri, štiri, pet sekund preteče, potem šele zaškriplje no zavora. Sofer izstopi. Za avtom leži kakor vreča moke Allan Stew.

IV.

Gospa Evelina sedi ob bolniškovi postelji. "Zdravniki pravijo, da ne bo hudega", pravi. "A zakaj, zakaj si to storil?"

Allan obrne obezvano glavo. "Ker me nič več ne ljubiš", odgovori.

"In zato," vzklikne gospa Evelina in oči se ji napolnijo s solzami, "zato si se hotel usmrtiti?"

"Da," zamrmra Allan Stew.

Tedaj se spusti gospa Evelina — osemnajst let ji je in lepa je ko angel — v krčeviti jok.

Nuga-Tone

Je namenjen za boljšo zdravje in večjo moč. Kar pomeni več življenja — čista zdravila, ki vsebujejo organske. Nuga-Tone je iznajdba zdravilnega specialista in vanj nudi TONIKO, ki vsebuje čudne sile v ožje zdravju in aktivnosti. Za zdravilni predpis se lahko dobi v vsaki lekarni na prodaj; trideset dni no jantarnemu zdravilo za en dolar — nabavite si zdravilno teh tabel to danes, samo pazite, da je označeno Nuga-Tone.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČL. S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene amerno, enake delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Wabash Avenue
Telefon Redwood 4904
Chicago, Ill.

Tam se dobe na željo tudi vse ustrezne pojavnosti

KENTUCKY BURLEY TOBAC

"Od pridelovalca naravnost"

Star Kentucky Burley tobak, na najboljši pridelak Kentuckyja — dozoreli bogati listi — okusen in prijeten — a tisti dober okusom in vonjem, ki bit more le s "staranjem". Vimo, da se niste okusili okusnejšega in bolj zadovoljivega v vašem življenju.

Posebna ponudba

PET FUNTOV KADILNEGA TOBACA

\$1

bogati, dozoreli, starorastni

Naš stari Kentucky Burley si tovarniški tobak, kot ni na jarmen, prost vseh kemikalij, gih primeal, ki se navadno v potvorbi popolnosti, ki deli celo škoduje zdravju.

Poslužujemo se metod kot se pradedje pri pripravljanju njihovo uporabo — sledi odlični stih — ničesar ni kar bi peku ali kvarilo okus. Tisto levo tobaka po vsem svetu po njegovi dobroti ob kajenju ali nju tega tobaka.

ZNIZAJTE VAŠE 1/2 cene TROŠKE TOBACA 1/2 cene

kar odpravi osemnajst centov pri davkih — ves izdelave prekupčevalne profit, kar vas 50% prihranite če ne v krasnih omotov, ne lepih tiskakovost in ta v obliki.

DENAR HRANILNA KADENJE 5 lbs. Poljube ALI za dolar in 25CENTJE \$1.00 poljube pet funtov zaritek. Denar ako niste popolnoma zadovoljni

Pet funtov starega Kentucky Burley je toliko kot 40 vitkov za kajenje ali pa 50 za svezenje.

Poljube 25 centov bru za en postavo zavitek — miligrama — nega — En postek vas gotovo prepriča.

INDEPENDENT TOBAC GROWERS ASSOCIATION

McClure Bldg. Frank